

שיחה של עורך העולם הזה עם דובר לאומי ערבי

(2) בידוד מדיני וכלכלי של ישראל עד שתיעלם.
 (3) סטאטוס קוו.
 (4) השתלבות במרחב.
 שאלתו אם הוא מכיר אפשרות נוספת. הוא הודה שאין — הרשימה היתה שלמה. הצעתי שנעבור על כל אפשרות בדרך של ניתוח אובייקטיבי.
 ובכן: מלחמה. בן-שיחי הדגיש מייד אדם אחראי במרחב כולו החולם על כך. (זה, אגב, נכון. הדבר יפתיע ישראלים רבים, הקוראים מדי יום הכרזות על שיחרור פלסטין, מלחמת-קודש, וכיוצא באלה. צדק הנשיא בורגיבה שאמר כי בעלי הכרזות האלה אינם מאמינים בהן אף לרגע, וכי הן באות אך ורק כדי לסכר את אוזנם של ההמונים).
 „לא די לשלול את המלחמה“, אמרתי, „יש להבין מדוע אינה אפשרית. אינכם יכולים לצנח כיום את ישראל. אפילו לפי הכרזות של עבדאל-נאצר, תהיה מלחמה אפשרית מצדכם רק אחרי איחוד העולם הערבי ונצחון המהפכה בכל ארצותיו. כלומר, יעברו לפחות 10 או 15 שנה עד שתוכלו לחלום על כך. עד אז יחררו כל כלי-הנשק החדישים למרחב.“

„אז תהיה כל מלחמה כרוכה בהשמדה הדדית טוטאלית. אפשרות זו יורדת מהחשבון.“
 „כל זה ברור לנו“, אישר בן-שיחי. „אין צורך להרחיב על כך את הדיבור. המלחמה אינה באה בחשבון מצדנו.“
 „אולם“, הוסיף, „האפשרות השניה דחוקה נראית לי.“

מלחמה באיסלאם ובציונות

אפשרות השניה היתה בידוד מדיני וכלכלי של ישראל, מתוך תקווה שזה יביא ללכך שהמדינה תיעלם מעצמה.
 „בסדר“, נעניתי, „נבדוק אפשרות זו באופן אובייקטיבי. לאן זה יוביל אותנו?“
 התחכחנו על כך. עד היום לא הצליחו הערבים לבודד את ישראל מבחינה כלכלית ומדינית, אלא במידה זעומה מאד. אין סיבה להניח שיצליחו בעתיד הרבה יותר.
בכלל אין אף דוגמה אחת בהיסטוריה שמדינה ריבונית נעלמה מן המפה בגלל חרב כלכלי או דיפלומטי.

אפילו היה הדבר אפשרי מבחינה תיאורטית, בחדאי יקח הרבה-הרבה שנים. לפחות דור שלם, ואולי שנים-שלושה דורות. כלומר: בעתיד הנראה לעין, 15, 25 השנים הקרובות, אין הבדל בין אפשרות זו לבין האפשרות השלישית: קיום הסטאטוס קוו.
 האם זה טוב לערבים? מה מחיר שהתנועה הלאומית הערבית נאלצת לשלם תמורת עמדה זו?
 ישראל קיימת במרחב. זוהי עובדה. המלחמה בינה לבין התנועה הלאומית הערבית,

ככן, מזה היית רוצה שנעשה? שאל האיש, אחרי שהחלפנו את החיכוכים ודברתי הנימוסין המוקדמים.
 ישבנו במסעדה, אישם באירופה. האיש, כבן-גילי, הוא אחד הדוברים העיקריים של התנועה הלאומית הערבית, אדם התופס עמדת-מפתח במדינה ערבית מסויימת. לא היה צורך בהקדמה ארוכה, כי הכרתי את שמו, והוא הכיר את שמי. קראנו לא פעם איש את דברי רעהו. אך מעולם לא נפגשנו עד כה.
 הפגיש אותנו הגבר השלישי שישב ליד השולחן — אחד מאותם חסידי-אומות-העולם המוכנים תמיד לפעול בשקט למען השלום בין ישראל והערבים, בלי תמורה ובלי לחכות לתורה.

מוגתי לבן-שיחי השחרה את היין הלבן, אמרתי לו „סחתייך“ (פעמיים בריאות) וענית: „אני רוצה שתעשו דבר פשוט. מנהיג מרכזי של התנועה הלאומית הערבית, למשל גמאל עבדאל-נאצר, צריך לפרסם הכרזה רשמית שתפרט את מטרותיה-שלום הערביות.“
 „בהכרזה זו עליו לומר: נעשה שלום עם ישראל בתנאים אלה-ואלה. לא איכפת לי אם זה יהיה מנוסח להיפך: לא נעשה שלום עם ישראל אלא בתנאים אלה-ואלה.“

אורי אבנרי

„ברגע זה לא חשוב לנו מה יהיו התנאים. שיהיו קשים וקיצוניים ככל שיהיו. שיהיו תנאים שלא נוכל להסכים להם בשום פנים ואופן.“
„אבל שיחיה אמור, שחור על גבי לבן, בצורה חדיש-שמעית: יש תנאים ברורים לשלום. יש תנאים להכרה בקיומה של מדינת ישראל. אנחנו, הערבים, נכיר בישראל אם תהיה כזאת-וכזאת, ואם תעשה כדיוצק.“

אני יודע שיש הרבה הכרזות של עבדאל-נאצר ושל מנהיגים לאומיים ערביים אחרים היכולים להתפרש בכיוון זה. אבל יש גם הרבה הכרזות הפוכות. לכן דרושה הודעה חד-משמעית ובעלת-סמכות. כי כמעט כל הישראלים משוכנעים שאתם רוצים להשמיד אותנו!“

„איננו רוצים להשמיד אתכם...“

חשבת על פתיחה זו עוד לפני הפגישה. יכולתי להגיע לנקודה זו אחרי שיחה של שעתים. אך החלטתי לתפוס את השור בקניו. כי כאן, בנקודה זו, טמון העיקר.
„איננו רוצים להשמיד אתכם!“ השיב בן-שיחי. „אף אחד אינו חושב

אתם מאיימים עלינו

הביאה לכך שהתנועה נעצרה, למעשה, לפני שמונה שנים, ומאז היא דורכת במקום או הולכת אחורה. בגלל ישראל, לא השתלטה התנועה הלאומית הערבית על ירדן. קע"ם לא היתה מתפרקת, לולא הצעה ישראל בין שני חלקיה. המאבק בין ישראל והערבים פותח את הפתח לרחחה בפני כל המעצמות הזרות המבקשות לחדור למרחב לטובת האינטרסים שלהן.

על כן משלמת התנועה הלאומית הערבית מחיר גבוה בשביל כל שנה של סטאטוס קוו. שאיפותיה — איחוד מרחבי, מהפכה חברתית, סילוק האימפריאליזם מהמרחב — נבלמו. כל זה בגלל התקווה שישלם תיעלם, איכשהו, אם ימשיכו להחרים אותה. לתקווה זו אין כל אחיזה בנסיון 20 השנים האחרונות במרחב, או בכל מקום אחר בעולם. מדינה קיימת פשוט אינה נעלמת מאליה. התחכחנו על נקודות אלה בשעה שאכלנו את המנה העיקרית. האיש השלישי ציין בחיך שהערבי אוכל מאכלים ושותה משקאות האסורים בהחלט לפי דת אבותיו, בעוד שהישראלי (אני) אוכל דברים שהם טרפים לפי הדת היהודית.
 „לא הייתי במיסגד מזה 25 שנים!“ התגאה בן-שיחי, והשמיע קיטרוג קיצוני על הדת המוסלמית (אף כי הודה שהיה, בנעוריו, קנאי דתי). הודיתי שבערך כזמן הזה לא הייתי בבית-כנסת, וכי המאבק בכפייה הדתית תופס מקום נכבד בפעולתנו בישראל.
„אם כן“, הציע בן-שיחי כשיחה, „יש לנו כבר בסיס לפעולה משותפת. הבה ונקום באירופה ליגה למלחמה כנגמות דתיות-פוליטיות במרחב. למשל: ליגה למלחמה בפאנדיאליזם ובציונות.“
 שאלתי אם הוא וידידיו יצטרפו לליגה כזאת, בצד חברים ישראלים. „אולי לא נצטרף רשמית“, השיב, „אבל נתמוך בה בכל כוחנו.“

„חוסין מלך ישראל“

זרנו לרשימה שעל גבי המפית. „נגיה שאתה צודק“, אמר בן-שיחי, ופניו הרצינו חוב, „נגיח שלוש האפשרויות הראשונות שמנינו אינן טובות או מעשיות. אבל מה הברירה?“

„אין אפשר לשתף פעולה עם מדינה כמו ישראל, המגדירה את עצמה כמדינה יהודית, זאת אומרת גזענית-דתית, ושכולה מכשיר בידי האימפריאליזם כדי לרכז את העולם הערבי?“
 וכאן פתח בן-שיחי בכתב-אישום, שנמשך הרבה דקות. הלחצי ויכולתי לסתור אותו, אך החרשתי. עיקר הדברים היו כלהלן:

„השאיפה העיקרית של האומה הערבית היא לחולל בתוכה מהפכה סוציאלית, כדי להקים סוף-סוף חברה מודרנית ולספק להמונים רמת-חיים נאותה.“
 „שאיפה זו נוגדת את האינטרסים של האימפריאליזם האמריקאי והבריטי, ובעיקר של חברות-הנפט. השוודות מן הערבים את אוצרות-הטבע שלהם. האימפריאליזם מקיים במרחב מישטרים ריאקציוניים, כמו זה של פייסל בסעודיה ושל חוסין בירדן.“
 „מישטרים אלה פועלים בשליחות האימפריאליזם, כדי לבלום את התנועה המהפכנית הערבית. לכן הם המחיים, כיום, את הסכנה העיקרית לתנועה הלאומית הערבית, ואת אויבה העיקרי.“
 „ישראל היא מכשיר בידי האימפריאליזם, ועל כן היא נותנת גיבוי מלא למישטרים

על כך אצלנו. אבל איך אנחנו יכולים להשלים עם מדינה המבוססת על גזע ודת, מדינה שהוקמה עלינו האימפריאליזם? הרי זאת לא מדינה נורמלית!“

„ומה בדבר פאקיסתאן?“ שאלתי.
 „פאקיסתאן?“ תמה.

„מי הקים את פאקיסתאן? האימפריאליזם הבריטי. על סמך מה הוקמה פאקיסתאן? על סמך העובדה כי ההודים המוסלמיים לא רצו להימצא במדינה אחת עם ההודים הדוגלים בדת ההינדו. זהו בסיס דתי מובהק, ואולי אפילו גזעי. האם אתם רוצים לחסל את המדינה הפאקיסתאנית?“
 „בהחלט לא. אבל אנחנו רוצים שפאקיסתאן תשתנה לגמרי! אנחנו מתנגדים באופן קיצוני למישטר הקיים ב-פאקיסתאן! אנחנו רוצים שיקום בה מישטר מתקדם, חילוני, סוציאליסטי!“

בדיוק. מבחינת ההגדרות שלכם — שאיני מקבל אותן, אגב — יש דמיון מפליא בין פאקיסתאן וישראל: בין הליגה המוסלמית שהביאה לחלוקת הודו, לבין התנועה הציונית, שהביאה לחלוקת פלסטין.
 „אבל אינכם רוצים לבטל את מדינת פאקיסתאן. אתם רוצים רק להחליף בה את המישטר. אתם רוצים שתהיה מדינה חילונית, סוציאליסטית. ובכן, תקבעו בבירור: אנחנו לא רוצים לבטל את מדינת ישראל. אנחנו רוצים שיקום בה מישטר חילוני וסוציאליסטי.“
„זה לא אותו הדבר“, התעקש בן-שיחי. „ישראל אינה מדינה נורמלית. היא לא קמה כמדינה נורמלית. הפאקיסטאנים יושבים בארצם. ואילו הציונים כבשו ארץ שאליה באו ממרחקים.“

ארבע אפשרויות על גבי מפית

כ ל זה נאמר בטון ידיו. האנשים בשולחנות הסמוכים בחדאי סברו שאנחנו משוחחים על הסרט האחרון, או על ידיים משותפים.

„נגיח שזה נכון“, אמרתי. „מה הטעם בקביעה זו? הרי איננו יושבים בבאול, בשנת 1896, כדי להחליט אם להקים או לא להקים מדינה יהודית בארץ-ישראל. אנחנו יושבים — — — בשנת 1966.“

„מדינת ישראל כבר קיימת. השאלה היחידה העומדת לפנינו, לפניך ולפני, היא: מה לעשות בה?“

לקחתי מפית לבנה, שלפתי עט יפאני אדום והצעתי: „הבה ונעשה רשימה. נגיח שאתה ואני הננו ועדה ניטרלית, או קבוצה מדעית, ועלינו לברר את כל האפשרויות התיאורטיות לפתרון בעיית יחסי ישראל-ערב. מה יש לנו?“ רשמתי על המפית:
 (1) השמדת ישראל בדרכי מלחמה.